

Hyrkkänen, Ursula (2007). Käsityksistä ajatuksen poluille. Ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystoiminnan konseptin kehittäminen. Helsinki: Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 210.

Tutkimus- ja kehitystoiminnan polkuja raivaamassa

On ilahduttavaa, että kehittävän työntutkimuksen välineitä kehitellään yhä enemmän myös ammatillisen koulutuksen tueksi. Onhan niin sanottu muu työelämä tarjonnut tutkijoille usein innostavamman ja paremmin uudistuksia vastaanottavan areenan kuin kouluorganisaatiot. Ammattikorkeakouluopettajan toimenkuvan laajeneminen tutkimus- ja kehittämistoimintaan (jatkossa tk-toiminta) on muodostanut kaikille ammattikorkeakouluille yhteisen, kompleksisen ja hyvin kehittävän työntutkimuksen lähestymistapaan soveltuvan tutkimuskohteen. Ursula Hyrkkäsellä on ollut hyvät lähtökohdat asian tutkimiseen, koska hänellä on kokemusta ammattikorkeakoulusta sekä opettajana että hallinnon toimijana.

1. Kehittämisreitit avautuvat

Kirjoittaja kuljettaa lukijaa taitavasti kohti tk-toiminnan problematiikkaa lähti- en ammattikorkeakoulun syntyvaiheista. Ammattikorkeakoulukokeilun alussa laissa annettiin mahdollisuus tk-toimintaan, mutta vakinaistamisen vaiheessa se oli jo määritelty yksiselitteisesti osaksi ammattikorkeakoulun tehtäviä. Tk-toiminnan idea näyttäytyi ammattikorkeakouluille vaatimuksena olla osana innovaatiojärjestelmää ja yksittäiselle opettajalle tarpeena hallita työssään tämä usein epämääräiseksi koettu uusi alue. Haaste palvella sekä opetusta että työelämän kehittymistä ei onnistunut olemassa olevien mallien pohjalta, vaan tarvittiin tavoitteet yhdistävien toimintatapojen ja osaamisen kehittämistä, jota kirjoittaja luonnehtii toimintakonseptin muutokseksi. Koko tutkimus tähtääkin toimintakonseptin kehittämiseen, jolloin tavoitteena on uusi, hyvin toimivien ja toisiaan täydentävien ratkaisujen kokonaisuus. Tk-toiminta on kirjoittajalle systeeminen käsite, jonka tutkiminen on samalla sen yhteistä kehittelyä. Käsitteen tutkimisessa tukeudutaan Cussinsin teoriaan ajatusten poluista, jotka vakiintuvat tuntemattomassa maastossa keskustelun, väittelemisen ja yhteisen oppimisen kautta. Toinen tärkeä taustateoria on Toulminin käsitteiden evoluutio, jonka mukaan aikaisemmin vakiintuneet ja nykyistä käytäntöä myötäilevät käsitteet eivät aina riitä uuden toimintamuodon hallitsemiseen.

Työn empiirinen osuus rakentuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa kuvataan erään ammattikorkeakoulun johtohenkilöiden käsityksiä ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyöstä silloin kun tk-toiminnan yhteistä strategiaa oltiin luomassa. Toisessa osassa raportoidaan tk-toiminnan kehittämiskokeilu kymmenen muutoslaboratorioistunnon pohjalta. Ensimmäisessä osassa kehitettävään työntutkimukseen kuuluva "aktuaaliempiirinen" osuus toteutettiin käsitysten fenomenografisena analyysinä. Käsitteiden variaatio vakuuttaa lukijan kehittämiskokeilun ja jäsenyyksen tarpeesta, koska tk-toiminta oli haastateltavien mukaan hahmottoman osa työtä, siihen ei ollut selkeitä resursseja, yhteistyö ei onnistunut ja toiminnan organisointi joko hajautetusti tai keskitetysti

kohtasi vaikeuksia. Näiden esteiden ylittäminen tiivistyi kolmeksi kehittämisreitiksi, jotka kaikki tähtäsivät opetuksen ja työelämän integraatioon. Pedagogisessa mallissa painottui koulun käytäntöjen kehittäminen ja palvelumallissa työelämän aloitteisiin vastaaminen. Kolmas, kehittämistutkimuksen kohteeksi muodostunut kehittämisreitti painottui opinnäytetöihin, jotka nähtiin yhtenä keskeisenä tk-työn muotona opetuksen ja työelämän lähentämisessä toisiinsa. Toimintakonseptin kehittämisprosessi on kuvattu yhden koulutusalan kehittämisyrittäksenä.

2. Muutoslaboratorio analyysin välineenä

Tk-toiminnan kehittämisen mahdollisuuksien tutkimiseksi aloitettiin tutkijan johdolla kehitys- ja keskusteluprosessi muutoslaboratoriossa, joka on paljon koeteltu työn kehittämisen väline muissakin yhteyksissä. Työssä painottuu tk-toiminnan sisältöä enemmän tk-käsitteen tuottamiseen liittyvä prosessi, koska tutkijan mukaan käsitteen merkitys liittyy olennaisesti sen historiaan, eli siihen kehityspolkuun jossa käsitteen rajoja koetellaan ja vakiinnutetaan. Pedagogiikan ja tk-toiminnan yhdistäminen oli sekä käsitteellinen että käytännöllinen haaste, joka konkretisoitui opinnäytetyön uudistamisena.

Toimintajärjestelmä tarjosi analyysiin riittävän laajan kehyksen, jossa hyvin tavalliset arjen kitkat kuten työnjako, resurssien puute ja haittaavat säännöt määriteltiin esteiksi tk-työlle. Muutoslaboratoriossa esteitä ylittävien mallien kehittäminen ja niistä keskustelu olivat keskeinen osa muutostyötä. Raporttisakin tämä käsitteellisten polkujen seuraaminen vie ymmärrettävästi eniten tilaa, vaikka lukijoita varmasti kiinnostaisi myös konkreettisten kokeilujen seikkaperäisempi avaaminen. Opinnäytetyön kehittämisen ratkaisuihin kietoutuivat toisiinsa kiinnostavalla tavalla uudet ammattikorkeakoulumetodit, uusi työnjako opinnäytteiden ohjauksessa sekä monialaiset työelämäprojektit.

3. Muutoksen hallinnan jatkuvuus

Raportti on selkeästi kirjoitettu ja kurinalaisesti analysoitu aineisto tarjoaa hyvän esimerkin sekä tutkijoille mallina raportin muodosta että kehittäjille toimintamallina sovellettavaksi. Kaiken kaikkiaan raportti vakuuttaa sen mitä ilmeisesti väitöskirjan tuleekin: tekijä osoittaa hallitsevansa tieteellisen metodin. Tulosten siirrettävyys muihin ammattikorkeakouluihin näyttää myös lupaavalta, koska kehittämisen kuvaus on riittävän konkreettinen tematisoituen opinnäytetyöhön, mutta laajenee silti koskemaan ammattikorkeakoulujen tehtävää työelämän kehittämiskumppanina.

Lukijana ja tavallisena tutkimustiedon kuluttajana jää kuitenkin kaipaamaan arviointia kokeilujen, jotka ovat muutoslaboratoriossakin keskeisessä asemassa, todellisesta käytännön merkityksestä ja lisäarvosta arjen toimintaan. Yksissä kansissa ei voi vaatia kirjoittajalta tämän enempää, mutta mielenkiintoista olisi tietää, miten työtä jatkettiin tässä yhteisössä sen jälkeen kun muutoslaboratoriotyöskentely päättyi viisi vuotta sitten. Työyhteisö on päässyt kieltämättä

pitkälle ajatuksen polulla ja luonut käsitteellisesti erinomaisia työkaluja tk-toiminnan jäsentämiseksi. Mutta mitä ituja kokeilu jätti kollektiiviseen toimijuuteen ja onko esimerkiksi ammattikorkeakoulumetodia kehitelty edelleen? Voi hyvin uskoa, että yhteisö on vahvempi kohtaamaan tk-toiminnan seuraavan vaiheen haasteet ja myös kehittävän muutokseen tarvittavia välineitä. Raportti lisää myös luottamusta siihen, että kehittäminen on mahdollista muissakin ammattikorkeakouluissa. Julkaisussa on ansiokkaasti esitelty varteen otettava kehittämisen malli, mutta jokaisen ammattikorkeakoulun on tietenkin raivattava polkunsä itse.

Pasi Savonmäki

pasi.savonmaki@elisanet.fi

Arvioinnin tekijä KM Pasi Savonmäki on toiminut opettajankouluttajana Jyväskylän ammattikorkeakoulussa ja tutkijana Koulutuksen tutkimuslaitoksessa. Hänen väitöskirjansa ammattikorkeakouluopettajien yhteistyöstä tarkastetaan tänä vuonna Jyväskylän yliopistossa.

Turun ammattikorkeakoulussa vs. tutkimus- ja kehitysjohtajana työskentelevän Ursula Hyrkkäsen väitöskirja tarkastettiin Helsingin yliopiston käyttäytymistieteellisessä tiedekunnassa 25.5.2007. Julkaisun elektroninen versio löytyy osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-3642-2>
Ursula.hyrkkanen@turunamk.fi.